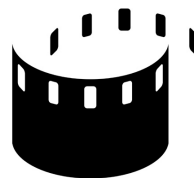


Museu del Cinema
Col·lecció Tomàs Mallof



Museu del Cinema - c/ Sèquia, 1 - 17001 Girona - Tel: 972 412 777 - Fax: 972 413 047 - E-mail: museu_cinema@ajgirona.org



DALÍ

i les il·lusions òptiques

ELS ALIATS DEL PINZELL

Exposició temporal

Ajuntament  de Girona

DALÍ  2004

DALÍ I LES IL·LUSIONS ÒPTIQUES

Els aliats de pinzell

Dalí, al llarg de la seva extensa obra, va utilitzar sovint procediments científics i instruments òptics, com els dibuixos anamòrfics, les imatges estereoscòpiques o en tres dimensions, els hologrames, les imatges ocultes i dobles, l'animació d'imatges, les lents, etc., per a crear il·lusions òptiques. Gràcies a aquest coneixement de la tecnologia de la imatge, Dalí amplia els recursos visuals en la seva pintura, i fins i tot la transcendeix, per a posar de manifest la versatilitat subjectiva de la percepció.

Tots aquests recursos visuals tenen un fonament històric del qual Dalí n'era un profund coneixedor. Per això, el Museu del Cinema vol, amb aquesta mostra, entroncar l'obra de Dalí relacionada amb les il·lusions òptiques amb els seus referents històrics. És a dir, us presentem una exposició essencialment didàctica que enllaça el fons patrimonial del Museu del Cinema amb una part de l'obra de Salvador Dalí.

SUMARI

Fitxa tècnica

Guió

Contingut expositiu

Activitats complementàries a l'exposició

Foto portada: © Ajuntament de Girona CRDI (Narcís Sans) / Foto autoritzada per la Fundació Gala-Salvador Dalí

FITXA TÈCNICA

Producció:	MUSEU DEL CINEMA
Comissari:	JOAN MALLARACH
Disseny:	DANI FREIXES
Assessorament i imatges obra Dalí:	FUNDACIÓ GALA-SALVADOR DALÍ
Muntatge exposició:	RELLUC
Audiovisuais:	“Retrat en moviment de Dalí nen” Música: Pascal Comelade Imatge / edició de vídeo: V. Asensio Museu del Joguet de Figueres, 2004
Altres audiovisuals:	Realitzador: Joan Mallarach Edició: Carlos Calero Producció: La Cofradia
Equip i assessorament audiovisual:	SHARP LUNATUS
Amb el suport de:	FUNDACIÓ GALA-SALVADOR DALÍ
Amb la col.laboració de:	DIPUTACIÓ DE GIRONA FILMOTECA ESPAÑOLA MUSEU DEL JOGUET DE CATALUNYA TELEVISIÓ DE CATALUNYA ARTICLE Z SHARP
Membre protector:	EL PERIÓDICO

-
- Inauguració: dilluns 14 de juny de 2004, a les 19.00h
 - Exposició: del 15 de juny a l'1 de novembre de 2004
 - Horari: de dimarts a diumenges de: 10.00h a 20.00h
 - Lloc: sala d'exposicions temporals del Museu del Cinema
 - Entrada: gratuïta

(...) només ens és possible acostar-nos a la realitat per instint (...) Documental – París 1929, Salvador Dalí.

(...) només ens és possible acostar-nos a la realitat per les facultats més irracionals del nostre esperit (...) Documental – París, 1929, Salvador Dalí

Crec en la màgia que, en darrera instància, és només el poder de materialitzar la imaginació en la realitat. (S. Dalí)

Salvador Dalí (Figueres, 1904-1989), artista inquiet, polifacètic, avantguardista, no limita la seva obra a l'àmbit pictòric. Fins i tot en la pràctica d'aquest art, troba altres aliats al pinzell i la tela.

Amb una actitud de recerca permanent, Dalí troba el suport de tècniques visuals, moltes d'elles exposades en aquest Museu del Cinema. Aquest paral·lelisme i algunes de les reflexions dalinianes sobre la importància de la imatge no estrictament pictòrica, han motivat la present exposició.

LA CÀMERA OSCURA I LA LLUM

A partir del segle XVI, l'ús de la càmera obscura i, més tard, la càmera clara per captar el món real revolucionaren el món pictòric.

Dalí reprèn aquesta estètica. Els seus paisatges tenen impecables perspectives i cada figura té textures i llums de gran bellesa, tal i com ho aconseguia Vermeer de Delft. Una nitidesa encara més colpidora amb la presència d'elements surrealistes dalinians.

Dalí també recorre a la fotografia en els seus treballs i en ella basa part dels seus principis estètics.

Per un procés de caràcter paranoic i actiu del pensament, serà possible de sistematitzar la confusió i de contribuir al descrèdit total del món de la realitat. (S. Dalí)

La fotografia ens ofereix mil imatges fragmentàries que provoquen un total coneixement dramàtic (S. Dalí)

(...) aniquilar les confusions de la perspectiva, el sentit de la qual he estudiat àmpliament en Vermeer (S. Dalí)

Van der Meer, el nou Sant Antoni, va conservar intacte l'objecte amb una inspiració completament fotogràfica, producte del seu humil i fervent sentit tàctil (S. Dalí)

Pintura: Fotografia a mà i en colors de la "irracionalitat concreta" i del món imaginatiu en general (S. Dalí)

LA LENT

El descobriment de la lent va facilitar una visualització molt més nítida de la imatge i la progressiva descoberta de diferents aparells òptics. Sovint els seus efectes foren considerats coses del dimoni.

Dalí no pot sostreure's als jocs visuals que permeten les lents. A "Gala nua mirant el mar" l'ull hi veu el president Lincoln si, a 18 metres de distància, hom el mira per un visor amb

teleobjectiu o aclucant els ulls. A la “Sala Mae West”, una lent gran angular augmenta la sensació de tridimensionalitat de l'espai. Dalí també aconsegueix la pintura tridimensional “copiant” el tema que pinta d'una fotografia estereoscòpica.

Faig la pintura hiperestereoscòpica, o sigui metafísica, (...) per a això cal pintar un quadre amb l'ull dret i l'altre amb l'ull esquerra i la seva fusió (...) provoca efectes que mai s'han assolit fins ara (S. Dalí)

L'estereoscòpia immortalitza i legitima la geometria, ja que gràcies a ella posseïm la tercera dimensió de l'esfera (S. Dalí)

L'ANAMORFOSI

En el Renaixement, el mirall i la perspectiva es convertiren en misteris òptics. Alguns estudiosos crearen imatges de complicats il·lusionismes -els anamorfosi-, imatges amorfes que prenen una dimensió real vistes en determinades condicions.

L'obra de Dalí, des de la seva etapa surrealista, sovint incorpora figures anamòrfiques i és l'ull de l'espectador qui ha de descobrir-hi significats. A més, l'any 1972, pinta varis anamorfismes que prenen formes identificables gràcies al mirall cilíndric.

Una activitat de tendència moral podria ser provocada per la voluntat violentament paranoica de sistematitzar la confusió (S. Dalí)

Anamorfosi psíquic: reconstrucció instantània d'un desig deformat per la seva refracció en un cicle de records (S. Dalí)

(...) el mecanisme paranoic, mitjançant el qual neix la imatge de múltiples figuracions, ofereix la comprensió (...) (S. Dalí)

LA MIRADA DE L'ESPECTADOR: L'ALIAT IMPRESCINDIBLE

Fruir una imatge requereix l'ull de l'espectador. En algunes imatges, com la del zoòtropo o la del cinema, només la mirada fa “real” la seva virtualitat. El pre-cinema i el cinema han desenvolupat una ampla gamma d'espectacles buscant sempre la complicitat de l'espectador.

Dalí, ha treballat per assolir aquest objectiu i per a “provocar” el conscient i l'insconscient de l'espectador amb un il·lusionisme obtingut amb diverses tècniques visuals, fins hi tot, creant hologrames. Entre tot, destaquen les ambigüitats en la confecció de la mateixa imatge on només la mirada tria el què hi veu.

La figuració pot estar teòricament i pràcticament multiplicada, tot depèn de la capacitat paranoica de l'autor (S. Dalí)

La doble imatge (...) es pot prolongar, continuant el procés paranoic; l'existència d'una altra idea obsessiva és suficient perquè aparegui una tercera imatge (...) i així successivament... (S. Dalí)

Sempre he vist allò que els altres no veien; i allò que ells veien, jo no ho veia (S. Dalí)

La paranoia es defineix com una il·lusió sistemàtica d'interpretació (S. Dalí)

DALÍ – CINEMA

Dut per principis estètics, Dalí intervé en el cinema, com en altres arts. En la seva concepció pictòrica es recolza en nous aliats per crear un il·lusionisme visual.

Dalí té infructuoses relacions amb la indústria cinematogràfica, excepte en contades ocasions, com quan rebia a casa seva l'equip de NO-DO, on, es pot dir, feia al mateix temps d'actor i director.

Malgrat els continuats intents de participar en el cinema, Dalí veu com els seus projectes són refusats o acollits fredament per la indústria del Setè Art, excepte quan crea, amb Luis Buñuel, la pel·lícula "Un chien andalou": un gran impacte en la història cinematogràfica.

La paranoia es defineix com una il·lusió sistemàtica d'interpretació. (S. Dalí)

CONTINGUT EXPOSITIU

L'exposició "*Dalí les il·lusions òptiques. Els aliats del pinzell*" vol ser una instal·lació que permeti al visitant conèixer i reflexionar sobre una part de l'obra de Salvador Dalí. Concretament, aquella obra que utilitza aparells o tècniques per a crear il·lusions òptiques. Gairebé tots aquests aparells o tècniques utilitzats per Dalí tenen el seu referent històric en el fons patrimonial del Museu del Cinema i aquesta exposició el que vol és establir aquesta relació, ja que Dalí era un profund coneixedor de la història de la tècnica de la imatge.

Aquesta exposició està formada principalment per objectes del fons del Museu del Cinema i imatges de diverses obres de Salvador Dalí, establint-se un diàleg o relació entre ambdós conjunts.

En definitiva, una exposició eminentment pedagògica que vol fer evident que Dalí, més enllà de la seva polèmica figura i actituds, era un artista genial que aplicava amb rigor i coneixement les més variades tècniques d'il·lusions òptiques, per transmetre a l'espectador la versalitat subjectiva de la percepció i les més destacades reflexions del surrealisme.

Aquesta instal·lació consta de 5 projeccions audiovisuals, amb imatges de més d'una trentena d'obres de Dalí facilitades per la Fundació Gala-Salvador Dalí, documentals del NO-DO facilitats per la Filmoteca Espanyola, un documental i fotografies referents al Dalí jove del Museu del Joguet de Catalunya (Arxiu Felip Domènech) i 26 objectes i aparells del fons del Museu del Cinema: imatges anamòrfiques, càmera obscura, càmera clara, caixes i vistes òptiques, càmera fotogràfica i cinematogràfica, visors i fotografies estereoscòpiques, zoòtrops etc. I tot plegat, envoltat amb diversos elements interactius que produeixen il·lusions òptiques similars a les que Dalí va utilitzar en alguns dels seus treballs i que permeten a l'espectador comprendre millor el missatge que es vol transmetre amb aquesta instal·lació.

Referències d'imatges i textos presents a l'exposició:

Obra de Salvador Dalí:

Càmera obscura :

- *La persistència de la memòria* (1931)
- *Els primers dies de primavera* (1929)
- *El joc lúgubre* (1929)
- *Poesia d'Amèrica* (1943)
- *La imatge desapareix* (1938)
- *La separació de l'àtom* (1947)

La lent

- *Gala nua mirant el mar que a una distància de 20 metres es converteix en el retrat d'Abraham Lincoln* (1976)
- *Sala Mae West* (1974)
- *Dalí d'esquena pintant Gala d'esquena eternitzada per sis còrnies virtuals provisionalment reflectides a sis vertaders miralls* (1973)
- *El peu de Gala* (1974)
- *Dalí aixecant la pell de la mar Mediterrània per a ensenyar a Gala el naixement de Venus* (1978)

- *La cadira* (1976)

Anamorfosi

- *Nu femení* (1928)
- *Banyistes* (1928)
- *Anamorfosi: nu femení* (1972)
- *Anamorfosi : El crani* (1972)
- *Anamorfosi: Arlequí* (1972)
- *Anamorfosi: el cavaller de les papallones* (1972)

La mirada de l'espectador : l'aliat imprescindible

- *L'enigma sense fi* (1938)
- *Les tres edats* (1940)
- *Dorment, cavall, lleó* (1930)
- *Fruiter i cara* (1938)
- *L'home invisible*, (1929-32)
- *La memòria de la dona-infant* (1929)
- *Dorment cavall lleó invisible*(1930)
- *S/T Doble imatge: perfil clàssic i personatge* (c. 1940's)
- *El rostre de la guerra* (Dibuix per a la pel·lícula *Moontide*, 1941)
- *Escena de cafè* (Dibuix per a la pel·lícula *Moontide*, 1941)
- *Bust femení retrospectiu* (1970)
- *El sistema caga i menja* (1973)
- *Holograma. Gabor, Gabor!* (1972)

Procedència de les fotografies:

- Dalí nen: Museu del Joguet de Catalunya. Arxiu Felip Domènech
- Dalí a Hollywood: Fundació Gala-Salvador Dalí
- Dalí amb lupes: Willy Rizzo, 1952 (Fundació Gala-Salvador Dalí)
- Fotogrames "Un Chien Andalou": Filmoteca Espanyola. Álbum Archivo Fotográfico
- Fotografies casa de Dalí a Port Lligat: autor Martí Gasull

Audiovisuals:

- Imatges NO-DO: Filmoteca Española
- Retrat en moviment de Dalí nen: Museu del Joguet de Catalunya

Citats de Salvador Dalí extrets de:

- *La conquista de lo irracional* (S. Dalí, 1935)
- *Camuflaje total para la guerra total* (S. Dalí, 1942)
- *El asno podrido* (S. Dalí, 1930)
- *El testimonio fotográfico* (S. Dalí, 1929)
- *Ensueño* (S. Dalí, 1931)
- *La fotografía: pura creació de l'esperit* (S. Dalí, 1927)
- *Últimas modas de excitación intelectual para el verano de 1934* (S. Dalí, 1934)
- *Deu receptes d'immortalitat*, (S. Dalí, 1973).

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES A L'EXPOSICIÓ

1. Projecció documental: *Dalí i el cinema*

Nascut el 1904, el pintor surrealista Salvador Dalí va viure, com tots els fills del nou segle, una autèntica passió pel cinema, fins el punt que va esdevenir un dels primers artistes que es van adonar que els pinzells i les teles ja no eren les úniques armes dels pintors.

Dalí va treballar en diversos projectes cinematogràfics amb Buñuel, Harpo Marx, Alfred Hitchcock o Walt Disney, però els resultats gairebé sempre acabarien en fracàs. Per resoldre aquesta situació fallida amb el cinema, Dalí es va posar davant les càmeres i va filmar totes les idees i somnis que naixien dins del seu fecund cervell. Dalí acabaria construint una filmografia en la qual ell era el protagonista. Mil i una històries i imatges de fabulós "Cinema Dalí" explicades per ell mateix en aquest documental de Televisió de Catalunya i Article Z, dirigit per Josep Rovira i realitzat per Xavi Figueras.

Dates: a partir del 19 de juny fins el 12 de setembre

Dies: dissabtes i diumenges

Horari: a les 18.30h

Lloc: sala audiovisuals

Organitza: Museu del Cinema

Col·labora: Televisió de Catalunya

ENTRADA LLIURE

2. Cicle de cinema: *Dalí i els altres*

En relació amb l'exposició temporal *Dalí i les il·lusions òptiques. Els aliats del pinzell*, que s'exposa al Museu del Cinema fins l'1 de novembre, s'ha programat aquest petit cicle de cinema dedicat als genis de la pintura. Dalí, Van Gogh, Pollock i Vermeer són els pintors triats. Podrien ser altres, però tots ells representen amb la seva vida i la seva obra la diferència que hi ha entre un artista i un geni.

Un chien andalou (Un perro andaluz)

Dimarts, 22 de juny de 2004

22:30 h

Direcció: Luís Buñuel. **Guió:** Luís Buñuel i Salvador Dalí. **Intèrprets:** Pierre Batcheff, Simone Mareuil, Jaume Miravittles, Salvador Dalí i Luís Buñuel. França, 1929 (17') VOSE.

Primera col·laboració entre aquests dos genis del surrealisme que només es repetiria un any després amb la realització de "*L'age d'or*" (1930) a causa de la profunda enemistat sorgida per les desavinences a l'hora de rodar-lo. Intentar explicar la trama d'aquest curtmetratge resulta un exercici totalment inútil, ja que el complex simbolisme de les imatges fa que l'espectador només pugui deixar-se emportar per la impressionant imatgeria que Dalí i Buñuel abocaren al curtmetratge, creant intemporals icones visuals com l'inquietant tall de navalla a l'ull de la protagonista.

Lust for live (El loco del pelo rojo)

Dimarts, 22 de juny de 2004

22:30 h

Direcció: Vincente Minnelli. **Intèrprets:** Kirk Douglas, Anthony Quinn, James Donald, Pamela Brown. Estats Units, 1956 (122') VOSE.

Només un director amb un profund coneixement de la llum i el color com Vincente Minnelli podia dur a bon port el projecte de realitzar una biografia al voltant del pintor holandès Vincent Van Gogh. Interpretada per un excel·lent Kirk Douglas, la pel·lícula ens explica els fets més destacats de la vida de Van Gogh des dels inicials contactes amb la religió, tot predicant en les pobres regions mineres de Bèlgica, fins a la seva relació amb els innovadors pintors impressionistes de París, passant pels primers experiments amb la pintura, les seves inestables relacions amoroses i amistoses –particularment amb el pintor Paul Gauguin, interpretat per Anthony Quinn– i el vincle afectiu més important del que va gaudir, el seu germà Theo, el qual el va ajudar al llarg de la seva vida, tant emocionalment com econòmicament.

Pollock

Dimarts, 29 de juny de 2004

22:30 h

Direcció: Ed Harris. **Intèrprets:** Ed Harris, Marcia Gay Harden, Amy Madigan, Jennifer Connelly. Estats Units, 2000 (132') VOSE.

En aquest primer treball com a director, l'excel·lent actor Ed Harris s'atreveix a portar a la pantalla i a encarnar el turbulent pintor nord-americà Jackson Pollock (1912-1956). Basant-se en el llibre "*Jackson Pollock: An american saga*", Harris ens mostra la constant lluita del pintor per assolir la grandesa artística que l'ha convertit en icona de l'expressionisme abstracte. La seva vida, però, fou profundament difícil a causa de les seves relacions amoroses i de l'addicció salvatge que professà a l'alcohol. Una brillant pel·lícula guardonada amb un Oscar (Jennifer Connelly com a Millor Actriu Secundària) que incomprendiblement va trigar tres anys en estrenar-se a l'Estat Espanyol i que tot just ara estrenem a les comarques gironines.

Girl with a pearl earring (La noia de la perla)

Del 2 al 8 de juliol de 2004

Totes les sessions

Direcció: Peter Webber. **Intèrprets:** Colin Firth, Scarlett Johansson, Tom Wilkinson. Gran Bretanya, 2003 (95') VOSE.

Basada en el best-seller de Tracy Chevalier, "La noia de la perla" ens situa a l' Holanda del segle XVII per explicar-nos la història de Griet, una jove orfe que, per subsistir, comença a treballar com a minyona a la casa del famós pintor Vermeer. Una història d'amor que semblava impossible a conseqüència de les insalvables diferències socials, acaba per reeixir en l'hostil i tancat món catòlic on habita el pintor, convertint la fascinació que senten un per l'altre en el detonant d'una conspiració perpetrada pel mecenes de l'artista per a allunyar-lo del perill que li pot suposar la noia de la perla.

LLOC: Cinema Truffaut (c/ Portal Nou, 7 - Girona)

SESSIONS: 22:30 h (excepte "*Girl with a pearl earring*": totes les sessions)

ENTRADA general: 4'5 € / Entrada reduïda: 4 € / Entrada Club d'Actors Museu del Cinema: 2'5 €

COL-LABORA: Cinema Truffaut

3. Visites i tallers per a escoles, casals i grups organitzats: Dalí i les il·lusions òptiques

En relació a l'exposició temporal "Dalí i les il·lusions òptiques", us proposem un viatge pel món de les imatges i de les il·lusions que aquestes produeixen. A partir d'una visita al Museu del Cinema i a l'exposició temporal, us proposem una activitat lúdica i participativa, per veure i comprovar com podem crear il·lusions òptiques utilitzant els invents del Museu, tal i com va fer Dalí.

Dates: a partir del 15 de juny

Durada de l'activitat: 3h (recorregut pel Museu, per l'exposició temporal i taller pràctic)

* Hi ha l'opció de fer l'activitat amb 1 hora 30 minuts: visita guiada al Museu i a l'exposició temporal, sense taller pràctic.

Cal reserva prèvia trucant al 972 412 777

Preu/persona: 7€ (activitat de 3 hores)

3,5€ (activitat d'1 hora 30 minuts)

Organitza: Museu del Cinema

4. Cicle de conferències al Centre Cultural La Mercè: Dalí i els mecanismes de la invenció

Cicle de conferències coordinat per Domènec Ribot (ACCA)

Dalí va voler que a l'entrada del seu museu de Figueres s'hi posés un rètol prohibint l'entrada als crítics d'art. Saludem-lo i disposem-nos a fer allò que estem ben segurs que li hauria plagut: que es parlés d'ell.

La Fundació Caixa de Sabadell, l'Associació Catalana de Crítics d'Art i el Centre Cultural la Mercè us presenten aquest cicle de conferències com a cloenda de l'any Dalí. El propòsit és facilitar l'apropament al ric i complex univers creatiu dalinià, descobrint algunes de les claus que permeten considerar Dalí un dels més grans artistes del segle XX.

- **Les grans exposicions surrealistes de 1937 i 1938**

Francesc Miralles
Dimecres 6 d'octubre

- **Concomitàncies i divergències Dalí-Gaudí**

Daniel Giralt-Miracle
Dimecres 13 d'octubre

- **Més enllà de la pintura. Salvador Dalí i el cinema**

Joan M. Minguet i Batllori
Dimecres 20 d'octubre

- **Dalí i la "màquina" de pintar**

Pilar Parcerisas
Dimecres 27 d'octubre

Dates: els dimecres del 6 al 27 d'octubre

Hora: a les 19.30 h

Lloc: Centre Cultural la Mercè

Organitza: Aula d'Humanitats

Entrada lliure

5. Exposició: *Seeing the dance*. Eugènia Balcells

Instal·lació en què imatges de la natura que se superposen a imatges en blanc i negre de la pel·lícula *L'Age d'Or* de Buñuel i Dalí. Una aproximació a l'univers dalinià des de l'art més contemporani.

Dates: del 29 de juliol al 12 d'octubre

Lloc: Sales d'Exposició de la Rambla

Organitza: Sales d'Exposició de la Rambla

Entrada lliure